

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده علوم اجتماعي و اقتصادي

پايان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسي ارشد

رشته پژوهش اجتماعي

عنوان

سنجش مداراي اجتماعي و عوامل اجتماعي مؤثر بر آن در بين

شهروندان ساکن تهران

استاد راهنما

دکتر سيد يعقوب موسوي

استاد مشاور

دکتر خديجه سفيري

دانشجو

سميرا شريفي

اسفند ماه ۱۳۹۲

کلیه دستاوردهای این تحقیق
متعلق به
دانشگاه الزهراء (س) است .

ما حصل آموخته‌هايم را تقديم مي‌کنم
به آنان که مهر آسماني‌شان آرام بخش آلام زميني‌ام
است

به سبزترين نگاه زندگيم
چشمان پر مهر مادرم و به همسفران مهربان زندگيم
علي ، عماد و سعيد نازنيم
که هرچه آموختم در مکتب عشق شما آموختم و هر چه
بکوشم قطره‌اي از دريائي بيکران مهرباني‌تان را سپاس
نتوانم بگويم
رهاوردي گران‌سنگتر از اين ارزان نداشتم تا به خاک
پايتان نثار کنم
باشد که حاصل تلاشم نسيم گونه غبار خستگي‌تان را
بزدايد
بوسه بر دستان پر مهرتان

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی سنجش میزان مدارای اجتماعی در بین شهروندان ۱۸ تا ۷۰ سال ساکن شهر تهران و بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر آن انجام گرفته است. جمعیت نمونه‌ی این تحقیق براساس فرمول کوکران وبا استفاده از شیوه‌ی نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند که شامل ۳۴۶ نفر می‌شوند. روش تحقیق، پیمایش و ابزار اصلی در گردآوری اطلاعات پرسشنامه است.

برای سنجش متغیر وابسته، مدارای اجتماعی به طور تلفیقی از نظریات پیترکینگ و وگت استفاده و ابعاد مدارای هویتی، مدارای اجتماعی عمومی، مدارای سیاسی و مدارای اخلاقی-رفتاری برای آن در نظر گرفته شد. نتایج حاصل از آزمون همبستگی و تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق، نشان دهنده‌ی وجود رابطه‌ی معنادار بین احساس امنیت، اعتماد اجتماعی و شبکه روابط درون گروه و عدم وجود رابطه‌ی معنادار بین شبکه روابط برون گروه و مدارای اجتماعی می‌باشند. همچنین یافته‌ها حاکی از وجود رابطه‌ی معنادار بین متغیرهای زمینه‌ای از جمله جنس، وضعیت‌آهل، اشتغال، تحصیلات و مدارای اجتماعی و عدم وجود رابطه‌ی معنادار بین سن و متغیر وابسته‌ی تحقیق می‌باشند. نتایج بدست آمده از تحلیل رگرسیون چند متغیری نیز گویای آن است که شبکه‌ی روابط درون گروه و جنس در ترکیب با دیگر متغیرهای مستقل وارد شده در تحلیل، از قدرت لازم برای پیش‌بینی میزان مدارای اجتماعی برخوردار نیستند، بنابراین از معادله‌ی رگرسیون حذف گردیدند. از بین تمام متغیرهای وارد شده در تحلیل رگرسیون به ترتیب اعتماد نهادی، احساس امنیت، اعتماد بین‌شخصی، تحصیلات، شاغل بودن و متأهل بودن بیشترین سهم را در تبیین متغیر وابسته داشتند.

کلیدواژه : مداراي اجتماعي ، مداراي هويتي ، مداراي سياسي ،
مداراي اجتماعي عمومي ، مداراي اخلاقي-رفتاري ، اعتماد اجتماعي
، احساس امنيت ، شبکه روابط اجتماعي

فهرست مطالب

فصل اول (کلیات تحقیق)

۱-۱	مقدمه و بیان مسئله.....	۱
۲-۱	اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۴
۳-۱	اهداف پژوهش.....	۵
۱-۳-۱	اهداف کلی	
۲-۳-۱	اهداف جزئی	

فصل دوم (بررسی ادبیات تجربی و نظری)

۱-۲	تعریف مفاهیم کلیدی تحقیق.....	۶
۱-۱-۲	مفهوم مدارای اجتماعی.....	۶
۲-۱-۲	مفهوم اعتماد اجتماعی.....	۱۱
۳-۱-۲	مفهوم احساس امنیت.....	۱۵
۴-۱-۲	مفهوم شبکه روابط اجتماعی.....	۱۸
۲-۲	مبانی نظری تحقیق.....	۲۱
۱-۲-۲	دیدگاه فلسفی سیاسی.....	۲۱
۱-۱-۲-۲	لاک.....	۲۲
۲-۱-۲-۲	میل.....	۲۳
۳-۱-۲-۲	گرامش.....	۲۵
۴-۱-۲-۲	حاتم قادری.....	۲۶
۲-۲-۲	دیدگاه مذهبی.....	۲۷
۱-۲-۲-۲	بیل.....	۲۷
۲-۲-۲-۲	کاستالیون.....	۲۹
۳-۲-۲-۲	راولز.....	۳۰
۴-۲-۲-۲	ساداژاندرون.....	۳۱
۳-۲-۲	دیدگاه جامعه شناسی.....	۳۲
۱-۳-۲-۲	وگت.....	۳۳
۲-۳-۲-۲	چلبی.....	۳۴
۱-۳-۲-۲	کینگ.....	۳۵
۳-۲	خلاصه یافته های نظری.....	۳۶
۴-۲	پیشینه ی تجربی.....	۴۰

۴۰	۱-۴-۲-پیشینه ی داخلی
۴۰	۱-۴-۲-۱-پایان نامه ها
۴۲	۱-۴-۲-۲-مقاله ها
۴۷	۱-۴-۲-۳-طرح های انجام شده ی پژوهشی
۴۸	۲-۴-۲-پیشینه ی خارجی
۵۱	۲-۵-ارزیابی تحقیقات در خصوص مدارا
۵۴	۲-۶-چارچوب تئوریک
۵۸	۲-۷-مدل نظری تحقیق
۵۹	۲-۸-فرضیه های پژوهش

فصل سوم (روش شناسی تحقیق)

۶۱	۳-۱-روش تحقیق
۶۱	۳-۲-جامعه آماری
۶۱	۳-۳-واحد تحلیل
۶۲	۳-۴-روش نمونه گیری و حجم نمونه
۶۴	۳-۵-ابزار گردآوری داده ها
۶۵	۳-۶-تعاریف مفاهیم متغیرهای وابسته و مستقل تحقیق
۶۵	۳-۶-۱-تعاریف نظری متغیر وابسته : مدارای اجتماعی
۶۷	۳-۶-۲-تعاریف نظری متغیرهای مستقل
۶۷	۳-۶-۲-۱-اعتماد اجتماعی
۶۸	۳-۶-۲-۲-احساس امنیت
۶۹	۳-۶-۲-۳-شبکه روابط اجتماعی
۷۰	۳-۶-۳-جدول شاخص های متغیرهای وابسته و مستقل
۷۰	۳-۶-۳-۱-جدول شاخص های متغیر وابسته
۷۲	۳-۶-۳-۲-جدول شاخص های متغیر های مستقل
۷۴	۳-۷-روش های تجزیه و تحلیل داده ها
۷۴	۳-۸-اعتبار و پایایی ابزار سنجش

فصل چهارم (تجزیه و تحلیل داده ها)

۷۶	مقدمه
۷۶	نتایج توصیفی
۷۷	۴-۱-توصیف فراوانی متغیر های زمینه ای تحقیق

۱-۱-۴	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس جنسیت.....	۷۷
۲-۱-۴	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس وضعیت تأهل.....	۷۸
۳-۱-۴	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس سن.....	۷۹
۴-۱-۴	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس سطح تحصیلات.....	۸۰
۵-۱-۴	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس وضعیت اشتغال.....	۸۱
۶-۱-۴	توصیف مدارای اجتماعی در سه منطقه ۳، ۷ و ۱۷.....	۸۳
۲-۴	توصیف فراوانی متغیر های مستقل تحقیق.....	۸۴
۱-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر اعتماد بین شخصی.....	۸۴
۲-۴	توصیف فراوانی متغیر اعتماد نهادی.....	۸۵
۳-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر اعتماد تعمیم یافته.....	۸۷
۴-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر اعتماد اجتماعی و ابعاد آن.....	۸۸
۵-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر احساس امنیت جانی.....	۸۹
۶-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر احساس امنیت فکری.....	۹۰
۷-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر احساس امنیت مالی.....	۹۱
۸-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر احساس امنیت گروهی.....	۹۳
۹-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر احساس امنیت و ابعاد آن.....	۹۴
۱۰-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر شبکه ی روابط درون گروهی.....	۹۵
۱۱-۲-۴	توصیف فراوانی متغیر شبکه ی روابط برون گروهی.....	۹۶
۳-۴	توصیف فراوانی متغیر وابسته ی تحقیق.....	۹۷
۱-۳-۴	توصیف فراوانی متغیر مدارای هویتی.....	۹۷
۲-۳-۴	توصیف فراوانی متغیر مدارای اجتماعی عمومی.....	۹۸
۳-۳-۴	توصیف فراوانی متغیر مدارای سیاسی.....	۱۰۰
۴-۳-۴	توصیف فراوانی متغیر مدارای اخلاقی - رفتاری.....	۱۰۱

۴-۳-۵	توصیف فراوانی میزان مدارای اجتماعی و انواع آن	۱۰۲
۴-۴-۴	آزمون فرضیه‌های تحقیق	۱۰۳
۴-۴-۱	آزمون فرضیات زمینه‌ای تحقیق	۱۰۳
۴-۴-۲	بررسی فرضیات اصلی تحقیق	۱۱۱
۴-۴-۳	بررسی فرضیات فرعی تحقیق	۱۱۵
۴-۵	تحلیل رگرسیون چند متغیره	۱۲۳
۴-۶	تحلیل مسیر	۱۳۱

فصل پنجم (نتیجه گیری)

-	مقدمه	۱۳۴
-	تحلیل بر اساس مبانی نظری و فرضیه‌های تحقیق	۱۳۹
-	پیشنهادات	۱۴۴
-	محدودیت‌های تحقیق	۱۴۵

فهرست منابع و مآخذ

-	منابع فارسی	۱۴۶
-	منابع لاتین	۱۵۲

فهرست جداول

جدول (۱-۳-۶-۳)	تعریف عملیاتی متغیر مدارای اجتماعی	۷۰
جدول (۱-۲-۳-۶-۳)	تعریف عملیاتی متغیر اعتماد اجتماعی	۷۲
جدول (۲-۲-۳-۶-۳)	تعریف عملیاتی متغیر احساس امنیت	۷۳
جدول (۳-۲-۳-۶-۳)	تعریف عملیاتی متغیر شبکه روابط اجتماعی	۷۳
جدول (۱-۹-۳)	محاسبه ضرایب آلفای کرونباخ	۷۵
جدول (۱-۱-۴)	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس جنسیت	۷۷
جدول (۲-۱-۴)	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس وضعیت تأهل	۷۸
جدول (۳-۱-۴)	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس سن	۷۹
جدول (۴-۱-۴)	توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس سطح تحصیلات	۸۰

جدول (۵-۱-۴) توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه بر اساس وضعیت اشتغال.....	۸۱
جدول (۶-۱-۴) توصیف فراوانی مدارای اجتماعی در سه منطقه ۱، ۲ و ۳.....	۸۳
جدول (۱-۲-۴) توصیف فراوانی اعتماد بین شخصی.....	۸۴
جدول (۲-۲-۴) توصیف فراوانی اعتماد نهادی.....	۸۵
جدول (۳-۲-۴) توصیف فراوانی اعتمادتعمیم یافته.....	۸۷
جدول (۴-۲-۴) توصیف فراوانی اعتماد اجتماعی و ابعاد آن.....	۸۸
جدول (۵-۲-۴) توصیف فراوانی احساس امنیت جانی.....	۸۹
جدول (۶-۲-۴) توصیف فراوانی احساس امنیت فکری.....	۹۰
جدول (۷-۲-۴) توصیف فراوانی احساس امنیت مالی.....	۹۱
جدول (۸-۲-۴) توصیف فراوانی احساس امنیت گروهی.....	۹۳
جدول (۹-۲-۴) توصیف فراوانی احساس امنیت و ابعاد آن.....	۹۴
جدول (۱۰-۲-۴) توصیف فراوانی شبکه روابط درون گروه.....	۹۵
جدول (۱۱-۲-۴) توصیف فراوانی شبکه روابط بیرون گروه.....	۹۶
جدول (۱-۳-۴) توصیف فراوانی مدارای هویتی.....	۹۷
جدول (۲-۳-۴) توصیف فراوانی میزان مدارای اجتماعی عمومی.....	۹۸

جدول (۳-۳-۴) توصیف فراوانی میزان مدارای سیاسی.....	۱۰۰
جدول (۴-۳-۴) توصیف فراوانی میزان مدارای اخلاقی- رفتاری.....	۱۰۱
جدول (۵-۳-۴) توصیف فراوانی میزان مدارای اجتماعی و انواع آن	۱۰۲
جدول (۱-۱-۴-۴) نتایج آزمون مقایسه میانگین میان مدارای اجتماعی و جنسیت.....	۱۰۳
جدول (۲-۱-۴-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس بین سن و مدارای اجتماعی.....	۱۰۴
جدول (۳-۱-۴-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس بین سطوح مختلف تحصیلات و مدارای اجتماعی	۱۰۵
جدول (۴-۱-۴-۴) نتایج آزمون شفه بین سطوح مختلف تحصیلات و مدارای اجتماعی.....	۱۰۶
جدول (۵-۱-۴-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس بین تأهل و مدارای اجتماعی	۱۰۷
جدول (۶-۱-۴-۴) نتایج آزمون شفه بین تأهل و مدارای اجتماعی.....	۱۰۸
جدول (۷-۱-۴-۴) نتایج آزمون مقایسه میانگین میان مدارای اجتماعی و اشتغال.....	۱۰۸
جدول (۸-۱-۴-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس بین مدارای اجتماعی و مناطق.....	۱۰۹
جدول (۹-۱-۴-۴) نتایج آزمون شفه بین مناطق و مدارای اجتماعی.....	۱۱۰
جدول (۱-۲-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای اجتماعی و اعتماد اجتماعی.....	۱۱۱
جدول (۲-۲-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای اجتماعی و احساس امنیت.....	۱۱۲
جدول (۳-۲-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای اجتماعی و شبکه روابط درون گروه.....	۱۱۳

جدول (۴-۲-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای اجتماعی	۱۱۴
و شبکه روابط برون گروه
جدول (۱-۳-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای هویتی و	۱۱۵
اعتماد اجتماعی
جدول (۲-۳-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای اجتماعی	۱۱۶
عمومی و اعتماد اجتماعی
جدول (۳-۳-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای سیاسی و	۱۱۷
اعتماد اجتماعی
جدول (۴-۳-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای اخلاقی-	۱۱۸
رفتاری و اعتماد اجتماعی
جدول (۵-۳-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای هویتی و	۱۱۹
احساس امنیت
جدول (۶-۳-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای اجتماعی	۱۲۰
عمومی و احساس امنیت
جدول (۷-۳-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای سیاسی و احساس	۱۲۱
امنیت
جدول (۸-۳-۴-۴) ضریب همبستگی پیرسون بین مدارای اخلاقی -	۱۲۲
رفتاری و احساس امنیت
جدول (۱-۵-۴) تحلیل رگرسیون متغیرهای مستقل و زمینه	۱۲۴
ای
جدول (۲-۵-۴) آزمون معناداری تحلیل رگرسیون	۱۲۵
.....
جدول (۳-۵-۴) عامل مشترک متغیرهای مستقل و زمینه	۱۲۶
ای
جدول (۴-۵-۴) تحلیل رگرسیون بین ابعاد متغیرهای مستقل و	۱۲۷
زمینه ای
جدول (۵-۵-۴) آزمون معناداری تحلیل رگرسیون	۱۲۸
.....
جدول (۶-۵-۴) عامل مشترک بین ابعاد متغیرهای مستقل و	۱۲۹
زمینه ای
جدول (۱-۶-۴) محاسبه اثرات مستقیم و غیر مستقیم اعتماد	۱۳۲
نهادی بر مدارای اجتماعی

جدول (۲-۶-۴) محاسبه اثرات مستقیم و غیر مستقیم امنیت گروهی بر مدارای اجتماعی.....	۱۳۲
جدول (۳-۶-۴) محاسبه اثرات مستقیم و غیر مستقیم اعتماد بین شخصی بر مدارای اجتماعی.....	۱۳۲
جدول (۴-۶-۴) مجموع تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته.....	۱۳۳

فهرست نمودارها

نمودار ستونی (۱-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت.....	۷۷
نمودار ستونی (۲-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت تأهل.....	۷۸
نمودار ستونی (۳-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب سن.....	۷۹
نمودار ستونی (۴-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب سطح تحصیلات.....	۸۰
نمودار ستونی (۵-۱-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت اشتغال.....	۸۲
نمودار ستونی (۱-۲-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب اعتماد بین شخصی.....	۸۴
نمودار ستونی (۲-۲-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب اعتماد نهادی.....	۸۶
نمودار ستونی (۳-۲-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب اعتماد تعمیم یافته.....	۸۷
نمودار ستونی (۴-۲-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب احساس امنیت جانی.....	۸۹
نمودار ستونی (۵-۲-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب احساس امنیت فکری.....	۹۰
نمودار ستونی (۶-۲-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب احساس امنیت مالی.....	۹۲
نمودار ستونی (۷-۲-۴) توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب احساس امنیت گروهی.....	۹۳

نمودار ستوني (۱-۳-۴) توزيع فراواني پاسخگويان بر حسب	
مداراي هويتي.....	۹۷
نمودار ستوني (۲-۳-۴) توزيع فراواني پاسخگويان بر حسب	
مداراي اجتماعي عمومي.....	۹۹
نمودار ستوني (۳-۳-۴) توزيع فراواني پاسخگويان بر حسب	
مداراي سياسي.....	۱۰۰
نمودار ستوني (۴-۳-۴) توزيع فراواني پاسخگويان بر حسب	
مداراي اخلاقي - رفتاري.....	۱۰۱
نمودار (۱-۶-۴) تحليل مسير.....	۱۳۱

فصل اول
کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه و بیان مسئله

مدارا^۱ امری است که بیشتر تکیه بر مفهوم حقوق یا آزادی ایمان و عقیده دارد و مظهر نوعی اخلاق عملی روزمره است که نخستین اصل آن انجام وظیفه‌ی انسان در نگه داشتن حرمت دیگری از هر حیث است (سادا-ژاندرون، ۱۳۷۸: ۱۴) و بر ما حکم می‌کند که احترام هر عقیده‌ای را نگه داریم و از داوری کردن و خوار شمردن آن بپرهیزیم و بیش از هر چیز به شکل حقی تجلی می‌کند که مطالبه می‌شود، حقی در برابر تندرویی‌های سیاسی یا مذهبی و همچنین در برابر دخالت دولت در امور مذهبی یا در قلمرو خصوصی، که هرگاه حقوق فردی مورد تجاوز قرار گیرد نمایان می‌شود (همان: ۱۴). قلمروی این مفهوم به حال و هوای مذهبی اروپای دوران تجدید حیات یعنی رنسانس باز می‌گردد که پیرو جنگ‌های متعددی که بین نحله‌های مختلف مسیحی پیش آمد و سبب خونریزی و خسارت‌های زیادی شد، نمودجدی یافت (بهشتی، ۱۳۷۶: ۲۸؛ سادا-ژاندرون، ۱۳۷۸).

اندیشه‌ی مدارا در ابتدا مربوط به حق انتخاب مذهب بوده است، اما بتدریج این قلمرو گسترش یافت و تحمل هر نوع عقیده‌ی اخلاقی، سیاسی و مذهبی را در بر گرفت (فتحعلی، ۱۳۷۸: ۱۱؛ دیز، ۲۰۰۴؛ بشیریه، ۱۳۸۳؛ سادا-ژاندرون، ۱۳۷۸).

منشأ دیگر مدارا را باید نزد اروپاییان در مشرب اصالت تکثر^۲ یافت، اصل این عقیده بسیار کهن

^۱.Tolerance / Toleration

^۲.Pluralism

است و به عقاید ارسطو باز می‌گردد ، به اعتقاد او سعادت اجتماعی نه از راه وحدت مطلق ، بلکه از راه وحدت در کثرت یا کثرت در وحدت بهتر تأمین می‌گردد (عنایت، ۱۳۷۹: ۱۵۸). برای این اساس مفهوم مدارا دارای محتوایی کثرت‌گرا است ، زیرا زندگی و حیات بشری ، جمعی و محل تکثر ارزشها و غایتها و تقابلها و رویارویی میان آنهاست و زمانی که این غایتها و ارزشها در برابر یکدیگر قرار می‌گیرند سه وضعیت از نظر فلسفی و اجتماعی به وجود می‌آید : در وضعیت اول غایتی یا ارزشی بر غایتها و ارزشهای دیگر غلبه می‌کند و آنها را از بین می‌برد و در این صورت ما از وضعیت هستی‌شناختی کثرت‌گرا در می‌آیم و وارد محدوده ی تک‌پنداری و تک‌گویی و وحدت‌گرایی می‌شویم که در اینجا الزاماً راه حل خشونت جایگزین مدارا می‌شود .

وضعیت دوم وضعیتی است که غایتها و ارزشها در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند ، ولی الزاماً با یکدیگر رویارویی و تلاقی ندارند ، در اینجا ما در یک وضعیت «بی تفاوتی» قرار می‌گیریم که پایه و اساس فرد گرایی خود خواهانه است .

و وضعیت سوم وضعیتی است که ارزشها و غایتها با یکدیگر متفاوتند ولی در عین حال نسبت به یکدیگر بی تفاوت نیستند . در اینجا ما یک وضعیت گفت و گویی داریم که بوجود آورنده وضعیت مدارایی است . چون مدارا همراه با گفت و گو شکل می‌گیرد نه با بی تفاوتی و یا تک‌اندیشی و تک‌گویی آمرانه . در واقع می‌توان گفت که مدارا پارادایمی است که طبق

مکانیسم آن ارزش‌ها و غایت‌های متفاوت و مخالف با یکدیگر وارد بحث و گفتگو می‌شوند و رقابت سالمی میان اندیشه‌ها و برهان‌های گوناگون صورت می‌گیرد . بنابراین اگر مدارا صورت می‌گیرد به این دلیل است که من و دیگری به عقاید و نظریات یکدیگر توجه داریم و اگر این امر توجه نباشد ، احترام هم وجود نخواهد داشت و آنجا که احترام متقابل نباشد ، مدارا هم نمی‌تواند به عنوان یک اصل شکل بگیرد ، بنابراین مدارا برای هر گونه کنش و عمل اجتماعی الزامی است و اگر به صورت درست و دقیق تمرین نشود نابود می‌شود (جهاننگلو ، ۱۳۸۱ : ۳۶۲-۳۶۷) و خشونت یا بی‌تفاوتی جایگزین آن می‌گردد .

بنابراین می‌توان گفت مدارا به عنوان فضیلتی اجتماعی و قاعده‌ای سیاسی ، امکان همزیستی صلح‌آمیز افراد و گروه‌هایی را فراهم می‌کند ، که دیدگاه‌های متفاوتی دارند و با روش‌های متفاوت ، در جامعه‌ای واحد زندگی می‌کنند (گالتوتی ، ۲۰۰۱ و ۲۰۰۲) .

اما آنچه امروزه در ابعاد اجتماعی و فردی با آن روبه‌رو هستیم ، کاهش آستانه‌ی تحمل اجتماعی یا کاهش مدارا است ، که پیامدهای آن در اشکال گوناگون ، بصورت تعصب در زمینه‌های مختلف ، گرایش‌های خاص‌گرایانه و عدم پذیرش تفاوت‌ها و خشونت و... نمایان می‌شود .

و ما هر روزه شاهد بروز خشونت به اشکال مختلف به صورت لفظی و کلامی همچون دشنام ، داد و فریاد و غیره یا حتی خشونت جسمانی ملایم و شدید از هل دادن و ضرب و جرح تا قتل ، در اطراف خود هستیم

(دیوبند، ۱۳۹۱) و آمارهای موجود نیز نشان دهنده‌ی افزایش خشونت در سطح جامعه و بین افراد می باشد ، به گونه‌ای که در فاصله سال‌های ۱۳۶۵ - ۱۳۸۴ قتل عمد ۳/۵ درصد؛ ضرب و جرح ۲/۲ درصد افزایش داشته است . پرونده‌های مختومه مربوط به خشونت نیز با رشدی ۴۰ درصدی از ۵۴۴ مورد در سال ۱۳۷۶، به ۷۵۵ مورد در سال ۱۳۸۴ رسیده است (سالنامه آماری ایران ، ۱۳۸۵: ۴۷۰ - ۵۰۰) . و این افزایش خشونت خود نشان دهنده تبعات اولیه و آشکار فقدان و یا کاهش مدارا در بین شهروندان می باشد .

با توجه به آنچه شرح داده شد تحقیق را پیرامون مفهوم مدارا در جهت پاسخگویی به سؤالات زیر پیش می بریم ، شهروندان تا چه اندازه نسبت به دیگران متفاوت از خود مدارا نشان می دهند ؟ و اینکه کدام نوع از عوامل اجتماعی تأثیر بیشتری بر میزان مدارای شهروندان دارد؟ و در ادامه سعی در آن داریم که به سنجش مدارا ، که همیشه در مقابل مداران‌پذیری صورت می گیرد (جهانبگلو ، ۱۳۸۱: ۳۶۲) بپردازیم .

۱-۲ اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به اینکه در ایران افراد با مذہبها و قومیتها و حتی ملیتهای متفاوت زندگی می کنند باعث گردیده که امروزه در جامعه و در بین شهروندان عدم درك تفاوتها به شیوه‌های متعدد و در زمینه‌های مختلف به وضوح دیده شود ، که پیامدهای آن خود را به صورتهای مختلف نشان میدهد از جمله خشونت به اشکال مختلف و ناسازگاری و غیره که وفاق اجتماعی را مختل